

SAVAŞLAR VE ÖLÜMLER ÇAĞINDA BİR KADIN SANATÇI: KÄTHE KOLLWITZ

Umut ŞAHİNBAŞ¹

İbrahim Halil TÜRKER²

Murat AĞÇİÇEK³

DOI: 10.34189/asd.4.8.011

---

1 Öğretmen, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi. (<https://orcid.org/0000-0002-2838-3838>)

2 Prof.Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi A.B.D. (<https://orcid.org/0000-0001-6232-4404>)

3 Öğr.Gör. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi A.B.D. (<https://orcid.org/0000-0002-6393-2839>)

SAVAŞLAR VE ÖLÜMLER ÇAĞINDA BİR KADIN SANATÇI: KÄTHE KOLLWITZ

ÖZET

20. yüzyıl sanayi çağı, toplumsal hareketin oldukça fazla, sanatsal tepkilerin de çeşitli olduğu bir dönemdir. Sömürü anlayışının ortaya çıkardığı hırs, savaşların yok ettiği değerler insanın kendi yarattığı bu çıkmazda kaybolmasına neden olmuştur. Bu yok oluş sürecinin farkına varanlar, bu süreci yavaşlatmak, hatta durdurmak isteyenler ise yine sanatçılar olmuştur. Käthe Kollwitz, Alman dışavurumcu sanat akımı içerisinde adına sıkça rastladığımız, yaşamını insandan yana değerler üzerine kurmaya çalışmış; savaşın ve insani değerleri yok etmeye çalışan her koşulun, karşısında durmuş bir ressamdır. Dışavurumcu resim anlayışını oldukça iyi özümsemiş ve yaşadığı dönemi özellikle taşbaskı eserlerinde ilmek ilmek işlemekten kaçınmamış, korkusuz bir ressam olan Kollwitz Dünya Savaşlarını ve Sanayi Devrimi sonrası oluşan kötü koşulları anlamamıza yardım eden ender sanatçılardan biridir. Kadın ve aynı zamanda bir anne olmanın yüksek duyarlılığı ile yaşadığı dönemin günlüğünü tutmuş ve bu bellek kaydını yaptığı resim, baskı ve heykelleriyle ölümsüz kılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Käthe Kollwitz, Dışavurumculuk, Toplumcu gerçekçilik, Taş baskı (Litografi), Gravür

A WOMAN IN THE AGE OF WAR AND DEATH: KÄTHE KOLLWITZ

ABSTRACT

The industrial age of 20th century is a time when the social movement is very high and the artistic reactions are also various. The greed of the understanding of exploitation, the values destroyed by the wars cause it to disappear in this dead end which man created himself. Those who realize this process of destruction, those who want to slow down or even stop this process have become artists. Käthe Kollwitz, a painter who resisted to the war and every condition that tries to destroy human values, tried to establish her life on the basis of human values, which we often encountered in the German expressionist art movement; Kollwitz, a fearless painter, is one of the few artists who helped us to understand the worsening conditions after World Wars and the Industrial Revolution, absorbed the expressionist painting very well and she did not refrain from stitching her period of life in her lithographs. With the high sensitivity of being a woman and a mother at the same time, she kept the diary of the time she lived and this memory was made immortal with her paintings, prints and sculptures.

Keywords: Käthe Kollwitz, Expressionism, Social Realism, Lithography, Engraving

GİRİŞ

Sanat tarihi, toplumsal olayların tetiklediği akımlar ve bu akımların bir nevi bellekleri diyebileceğimiz sanatçılarla doludur. Yakın tarihteki toplumsal olaylara, düşün ve sanat alanındaki eğilimlere (akımlara) göz gezdirecek olanlar, garip ve bir o kadar da trajikomik bir biçimde Modern Çağ'ın ilkel savaşlarıyla karşı karşıya kalacaktır.

Sanatçılar tanık oldukları çağı eserlerinde yaşatırlar, onlar bir başka deyişle yaşadıkları çağın arşivcileridir. Üstün gözlem ve algı yetenekleri ile olayları belleklerine kaydeder ve eserleriyle tüm yaşanılanları en ince ayrıntı ve ruhsal çözümlenmelerle yorumlarlar. Bu durum bazen toplumu başka yönlere çeker, onlara yeni yollar açar bazen de sanatçı, toplumun içine düştüğü bu acının izlerini takip eder.

Üzerinden 70 yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen II. Dünya Savaşı'nın izleri tarih kitaplarında, sanat eserlerinde ve insanların belleklerinde hala tüm soğukluğuyla durmaktadır. Öyle ki özellikle sinema alanında II. Dünya Savaşı ile ilgili aynı ve benzer konuların sayısızca ele alındığı filmler izlemekteyiz.

Savaşın etkilerini en çok gözlemleyebileceğimiz Avrupa ülkelerinden biri şüphesiz Almanya'dır. Ancak savaş bu ülkeye ve Avrupa kıtasına sadece yıkım bırakmamıştır. Öte yandan; yıllar sonra hayran kalacağımız, güçlü sanatçıların ellerinden doğan, nice eserler de ortaya çıkmıştır. Savaş kadar her toplumsal olay da insanlık üzerinde yaralar açar. Devletler ve hükümetler ise bu yaraları onarmakla yükümlüdür. Toplumu travmalarından kurtarmak ve yaşamı bir an önce normal seyrine döndürmekle görevlidirler. Bu süreçte sanatçılara da ayrı bir görev düşmektedir. Toplumsal duyarlılığa sahip ve kendi içinde yaşadığı dünyadan kopamayan sanatçılar, olayların ardından açılan yaraları tarih çizgisinde simgesel birer iz bırakma eğilimindedirler. Tarih içinde insanın açtığı bu yaraların izlerini kalıcı, sanatsal birer esere dönüştüren sanatçı, hem çağının tanığı haline gelir hem de sanat dünyası içinde ciddi bir kişilik edinmiş olur. İşte bu noktadan Käthe Kollwitz'in eserlerine baktığımızda, onun dönemi içerisindeki rolünü ve etkisini daha iyi anlayabiliriz. Acılarına yenilmeyip, içindeki umudu daima taze ve dirençli kılarak sürekli bir başkaldırı içinde sanatına devam etmeyi seçmiştir.

20. yüzyıl Almanya'sında sanat, savaşın gölgesinde var olmak zorunda kalmıştır. İşte bu karanlık yıllarda hem kadın hem de anne olmanın duyarlılığının doruklarında bir ressam, yaşananlara kayıtsız kalmamıştır. Sanatına toplum denen mayayı katarak, yaşamını barışa ve insanlar arası eşitliğe adanmış bu kadın, baskı ustası ve ressam Käthe Kollwitz'tir.

Kollwitz'in hayatı anlamasını ve algılayışını sanatına yansıtması, farklı baskı teknikleriyle ürettiği resimlerinde ve heykel çalışmalarında açık bir biçimde görülür. Eserlerindeki etki, izleyeni 20. yüzyıl Almanya'sının o karanlık dönemine götürebilecek güçtedir.

Weimar Cumhuriyeti döneminin kısa süreli özgürlük ortamından faydalanan sanatçı Kollwitz, tüm üretim gücünü ve yaratıcılığını, diğer dışavurumcu çağdaşlarından daha farklı bir biçimde ifade etmiştir. Toplumsal sorunları ve olumsuzlukları, kendine özgün üsluplarla ifade eden diğer ressamlar gibi, Kollwitz de yeteneğini etkili bir biçimde kullanmış, günümüze önemli eserler bırakmıştır.

Bu makalede; Alman Dışavurumcu Käthe Kollwitz'in litografilerindeki toplumsal duyarlılık ne boyuttadır, sorusuna gerekli literatür taramasının ardından, sanatçının eserleri; sanatçı ve kadın duyarlılığı bağlamında ele alınmış, sanat tarihindeki önemi vurgulanmak istenilmiştir.

1.1 Weimar Almanya'sı

Sanat için bir tanım belirlerken toplumu bu tanımlamanın dışında tutamayız. Sanat tarihi içinde karşımıza çıkan hemen hemen her akım bir toplumsal tepki veya yönelimdir. Dolayısıyla "sanat toplumda yaşayan bireylerin yaşamlarını etkiler ve toplum sanatın olası içeriğini ve işlevini belirler" (Baynes, 2016, s.28). İşte bu noktada rahatlıkla sanat ve toplum birbirinden ayrılamaz diyebiliriz. Zaten tarihsel süreç içinde ne sanat ne de toplum birbirinden kopuk işler yapmamışlardır.

1876 Sanayi Devrimi ile toplumsal yapıda yaşanan gelişmelerle birlikte sanatsal anlamda da birçok değişim gözlenmiştir. Ne var ki 19. yüzyıl Avrupa'ya olumlu değişim getirmekle birlikte, insan emeğine

olan inancı ve saygıyı azaltmayı da ihmal etmemiştir. Bu yüzyılın ortaya çıkardığı sanayi devrimi günbegün sömürüye maruz kalan yeni bir işçi sınıfı doğurmuştur. Bir başka söylemle, toplumun üretilenden kar elde edip, hayatını sürdüren bir burjuva ve ürettiğinden hakkını alamayıp, hayat boyu ezilen bir işçi sınıfı olarak ikiye bölünmesine neden olmuştur. Çoğunlukla ezilen işçi sınıfının, güçlü işverenlerine karşı yürüttüğü bu mücadeleler zaman zaman acı sonuçlar doğuran büyük eylemlerle bitmiştir. Öte yandan insan doğasını ve ruhunu en iyi gözlem ve ifade yeteneğine sahip olan sanatçıların bu yüzyıl içerisinde yaşanan olaylara kayıtsız kalmamasını beklemek anlamsız olur.

9 Kasım 1918'de Cumhuriyetin, 11 ağustos 1919'da da anayasanın ilan edilmesiyle Almanya'da 30 Ocak 1933'te Hitler'in yönetime gelmesiyle son bulacak, 15 yıllık bu dönem Weimar Dönemi, olarak tanımlanmaktadır (Storer, 2015, s.37). Bu dönem, düşünürler, gazeteciler, sanatçılar ve siyasetçiler için kısa süreli de olsa bir özgürlük ortamı sağlamıştır. 1918'de yıkılan Monarşinin ardından ulusal bir meclisle varlığını ortaya koyan Weimar Cumhuriyeti'nin savaşlar ve yıkımlarla mücadele eden Almanya'nın dönemi içerisindeki en demokratik yapısı olduğu söylenebilir. Bu özgürlük ortamı, dönem sanatçılarına; özellikle resim, heykel, müzik, edebiyat, tiyatro ve hatta sinema alanında düşüncelerini özgürce ifade edebilmelerine ve çok sayıda kalıcı eserler ortaya koyabilmelerine olanak sağlamıştır. Daha açık bir ifadeyle, her düşünsel veya sanatsal akımın kıvılcımından ateşe evrilmesinde önemli bir etken olan çağ ve içerisinde cereyan eden olaylar 19. yüzyılda da kendisine verilen bu görevi yerine getirmiştir. Bu sayede de, eserlerinde Dışavurumculuğun etkisini oldukça yoğun bir biçimde görebileceğimiz, toplumun temel taşları niteliğinde sanatçılar çıkarmıştır.

Bu özgürlük döneminde ilk Alman Meclisi, büyük kentlerden uzak zamanında büyük yazar Gothe'nin de bir dönem yaşadığı küçük bir evde ilk toplantısını yapmıştır (Akşin, 2014, s.141). Alınacak kararlar hem ülkedeki hem de Avrupa'daki ekonomik ve sanatsal etkinliklerin yönünü belirleyecektir.

İleride Weimar kültürü diye adlandırılacak bu dönemde Almanya'da (1920'lerin ortalarında) 4 binden fazla gazete, dergi ve resimli gazete yayımlanıyordu; 1920'lerin sonunda ise sadece Berlin'de 50 günlük gazete ve Almanya'daki tüm süreli yayınların %30'undan fazlası çıkarılıyordu (Storer, 2015, s.195). Yazınsal anlamdaki bu büyük değişim ve artış elbette sanatı da olumlu şekilde etkileyecekti.

Bu "yeni kentli cumhuriyet", kitlesele tüketici kültürün ve yabancılaşmanın, suç ve belirsizliğin merkezi olmasına rağmen, başta Berlin olmak üzere Münih ve Dresden gibi büyük kent merkezleri için de sanat ve bilim adına yeni bir "sorgulama şeklinin ve deney ruhunun yuvası" olmuştur (Storer, 2015, S.196).

İnsanoğlunun geleceğe olan inancının yüksek, umutsuzluğun ve hayal kırıklığının oldukça düşük olduğu bu yıllarda, Almanya'da önemli değişimler yaşanmıştır. Alman markı aşırı değer kaybına uğramakta, fabrikalar iflas edip kapanmakta ve tüm bunlara karşı işçi ayaklanmaları, protestolar yükselmekteydi. Tüm bu olayların ardından ortaya çıkan toplumsal duyarlılığı yüksek Dışavurumculuk akımı ve daha sonra adlarını bu akım içinde sanat tarihinde, sürekli tekrar edeceğimiz birçok sanatçı doğdu. Sınıfsal mücadelenin önemini fark eden ve savaşlar Almanya'sında iyinin, doğrunun ve barış düşüncesinin hala kazanabileceğine inanan o sanatçılardan biri de Käthe Kollwitz'ti. Kollwitz'in çalışmalarında; sanatın, sosyo-politik gelişmelerde yaşanan olumsuzluklara yönelik eleştirel bir bakış açısı da gözlenmektedir. Eleştirel Gerçekçilik; toplumsal çelişkileri ve olumsuzluklardan gerçeğe uygun bir biçimde yansıtarak izleyicide, bunları değiştirme isteğini uyandırmayı amaçlar (Berksoy, 1998, s.10).

Tarihte zaman zaman tanık olduğumuz, insanlar arasındaki sosyal adaleti sağlama adına yapılan olumlu ya da olumsuz tüm siyasi tavırlar, doğal olarak sanatı da ilgilendirmektedir. İşte bu noktada, politik çalkantıların yoğun olduğu dönemi yaşamış biri olan Käthe Kollwitz de eserleriyle bu sıkıntıları fazlasıyla dile getirmiş ve gerçek bir devrimci olduğunu ortaya koymuştur (Ayan, 2010. S.23). Dolayısıyla sanatçının bu duyarlılığı onun eserlerindeki imge ve desen dünyasının şekillenmesinde temel rol oynamıştır.

1.2 Käthe Kollwitz'in Hayatı ve Başlıca Eserleri

Käthe Kollwitz 19. Yüzyıl Almanya'sında oldukça güç şartlarda eğitim almıştır. Avrupa'nın büyük kısmında henüz cinsiyet eşitliğinin sağlanmadığı o yıllarda, sadece kadınların gidebildiği okullarda eğitim almıştır. Yaşananların farkında olan ama çaresiz hissedip, pes etmeyi asla düşünmeyen sanatçı Prusya'dan ayrılarak

Berlin'e gider. Sanat eğitimini güçlü kılmak ve yeteneğini keşfetmek için Berlin'e yerleşen Kollwitz, Akademinin hocalarından İsviçreli portre ressamı ve gravür sanatçısı Karl Stauffer-Bern'den çok şey öğrenir. Ancak Stauffer, genç sanatçının eserlerini daha iyi yorumlayıp onun gelişimine daha büyük katkı sağlayacağı düşüncesiyle onu meslektaşı ve yakın dostu Max Klinger'e (1857-1920) yönlendirir (Ayan, 2010, s.14).

Sanatsal çalışmalarının ilk yıllarında, konularını yaşadığı şehrin insanlarının yaşamlarından, toplumdan edindiği izlenimlerden, okumuş olduğu kitaplardan ve izlediği tiyatro eserlerinden aldığını söyleyebiliriz. Funda Berksoy'un belirttiği gibi Kollwitz, "1893 te E. Zola'nın işçilerin yaşamını konu alan "Germinal" romanı için bir dizi çizim hazırlamıştır." Bu desenler yaşadığı döneme ve toplumun yoksulluğuna bir başkaldırıdır. Zola'nın Germinal'de betimlediği sahnelerinin Kollwitz gravürlerinde yer bulması tam da bu nedenden kaynaklanmaktadır.

Resim 1. Käthe Kollwitz, "Hücum Kalkış", 1902, Gravür, Kuru Kazıma, Asit yedirme, Aquatint, Kahverengi, 51.8x59.8 cm

Ürettikleri daima yaşamından birer parça olan Kollwitz, sanat dünyası tarafından kısa sürede benimsenmiş ve takdir edilmeye başlamıştır. Çektiği acıların tatmini olmasa da bu beğeniler onu daha dirençli ve üretken kılmıştır. Her ne kadar sanatçının ün veya para hırısı içinde olmadığı bilirse de takdir görme ve beğeni istenci içinde bir yerlerde hep vardır. Kollwitz günlüklerinde İtalya'da bir yıl geçirdikten sonra "Köylüler Savaşı" adlı 7 serilik eserin 5. Parçası olan "Hücum Kalkış"a (Resim 1) verilen ödül için şöyle der: "Evden en uzun süreli yokluğum Villa Romana ödülünü Klinger'in elinden almamla son buldu. Bu ödül bir yıl uzakta kalmanın bedeliydi." (Kollwitz, 1988, s.45).

Yaşadığı çağı ne denli başarı ile yorumlayıp, bunu sanatının bir parçası haline getirdiğini en güzel anlayabileceğimiz eserlerinden biri, Resim 2'deki, 1893–1901 yılları arasında çalıştığı 6 parçadan oluşan "Dokumacıların İsyanı" serisinin 1. Yaprağı olan "İhtiyaç" adlı taş baskı (Litografi) eseridir.

Resim 2. Käthe Kollwitz, “İhtiyaç”, 1893/97, Füzen ve Kazıma ucu, 15,4x15,3 cm

“...onun işsizlik ve toplumsal isyanın hüküm sürdüğü bir dönemde Silezya’daki dokuma işçilerinin sefaletini işleyen bir oyundan esinlenerek 1890’larda yaptığı bir dizi resimlemeden biridir. Aslında oyunda olmayan ölen çocuk sahnesi kompozisyonu daha da dokunaklı hale getirmiştir” (Gombrich, 2015, s.567).

Kollwitz burada eserdeki etkiyi arttırmak ve ölümün çocuklara hiç yakışmadığını vurgulamak için tüm sanatsal gücünü annelik duygusuyla harmanlamıştır. Yoksul ve çağın yıpratmış halkın acılarını paylaşıyor, onların haklarını savunmak ve onları savruldukları hayatın dışından çekip almak istiyordu. Bu eserde, çağın karanlık yüzü çocuğun masumiyetindeki beyazlığı yok edememiştir.

Sanatçıların kendilerini rahatça ifade edebildiği bir dönem olmasına rağmen Weimar Dönemi toplumsal huzurun bozuk, işçi sınıfının ve yoksulların ezildiği bir süreçti. Bu nedenle Kollwitz gibi sanatçılar insanlar arası eşitliğin ve kalıcı bir barışın hüküm sürdüğü bir dünya isteğiyle eserlerini üretmeye çalıştılar. Käthe Kollwitz’in en önemli eserlerinden 6 parçalık ağaç ve taş baskı tekniği ile yaptığı “Dokumacıların İsyanı” serisinde yer alan (Resim 2, 3, 5 ve 7) bu dönemi tüm gerçekliğiyle göstermektedir. 1893’te “Freie Bühne”de sergilenen G. Hauptmann’ın Dokumacılar (Die Weber) isimli tiyatro oyununun ilk gösterisini izledikten sonra oyunun etkisi Kollwitz’de devam etmiş ve sonra bu seriye başlamıştır.

Tıpkı Köylüler Savaşı’nda olduğu gibi Kollwitz’in eserlerinde hayat bulan ilk dönem çalışmalarını da bu gözle okumak gerekir. Silezyalı dokuma işçilerini dramını anlatan “Dokumacıların İsyanı”nda işlediği ve serinin 5. Yaprağı olan “Saldırı” (Resim 3) bu serinin en başarılı örneği olarak kabul edilir.

Resim 3. Käthe Kollwitz, "Saldırı", 1899, Gravür, Kuru kazıma, Aquatint, 29,5x32,1 cm

Kollwitz yaşadığı sürece sadece gözlemlediklerini değil aynı zamanda yaşadıklarını da resmetmiştir. Hayatındaki Peter adlı iki gencin acısının ardından yaptığı eserler ve yazdıkları onun tüm yaşamındaki barış özlemini özetlemektedir: ilki 1. Dünya Savaşının daha çok başlarında kaybettiği oğlu, diğeri ise 2.Dünya Savaşında şehit düşen torunudur. Kollwitz günlüklerinde yaşadığı bu acılardan bahsederken: "Eğer bir seçenek verilseydi bana Peter'in hatta Hans'ın yerine de ben ölebilirdim. Peter, henüz toprağa ekilecek bir tohumdu gömülecek değil." (Kollwitz, 1988, s.64).

Kollwitz'in oğlu Peter'in Belçika'daki mezarının girişinde bulunan yas tutan anne ve baba heykelinde kendisi ve eşi Karl Kollwitz'i granit bir heykelde betimlemiştir. Resim 4.)

Resim 4. Käthe Kollwitz, "Yas Tutan Ebeveynler", 1932, Granit heykel, Baba 151 cm ve Anne 122 cm

Resim 5. Käthe Kollwitz, “Dokumacıların Göçü”, 1893/98, Gravür, Asit yedirme, kuru kazıma, 21,5 x 29,7 cm

Kollwitz “Dokumacıların İsyanı” serisinin 4. Yapağında işlediği “Dokumacıların Göçü” (Resim 5.) adlı gravüründe; köylü ve toprak sahibi çatışmasını yansıtmak yerine ayaklanmanın nedenlerini göstermek istemiştir (Berksoy, 1998, s.58).

Kollwitz, daha önce de bahsettiğimiz “Köylüler Savaşı” adlı dizinin içindeki ilk eseri olan “Çift Sürenler” (Resim 6.) gravüründe, çift süren bir babayı ve oğlunu oldukça dramatik bir çizimle betimlemiştir. Resim yüzeyine paralel olarak yerleştirilen baba ve oğul bütün gücüyle toprağı sürmeye çalışmaktadır. Çoğu resminde olduğu gibi bu resminde de çizgi ve lekenin, açık- koyu zıtlığının, ifadeyi daha da güçlendirdiği izlenmektedir.

Resim 6. Käthe Kollwitz, “Çift Sürenler”, 1907, Gravür, Asit yedirme, kuru kazıma, 31,4 x 45,5 cm

“Dokumacıların İsyanı” serisinin 6. ve son yaprağında ise Kollwitz, oda içerisindeki ahşabın verdiği duyguyu çalışmasında olduğu gibi aktardığını, insanların yüzlerine ve bedenlerine yansıyan o son sahne izlenimini oldukça başarılı şekilde işlediğini göstermektedir. “Son” (Resim 7.)

Resim 7. Käthe Kollwitz, “Son”, 1893/97, Gravür, Asit yedirme, akuantinta, 24,5 x 30,7 cm

Toplumsal olaylarda kadının rolü ve gücü yadsınamayacak derecede önemlidir. Kitlelerin yönlendirilmesinde ve bireylerin olayları farklı bakış açılarıyla yorumlayabilmesinde ise sanatçıların etkisi büyüktür. O halde Kollwitz’in hem bir anne hem de sanatçı bir kimliğe sahip olması nedeniyle Alman toplumunun bu dönemde kalıcı izler bıraktığını söylenebilir. Kollwitz, özgün baskı çalışmalarını yanı sıra, toplumsal olaylara yönelik bir tepki niteliğinde yaptığı, “Never Again War” (Resim 8) (Yeniden Savaşa Asla!) adlı taş baskı gibi afiş çalışmaları da vardır.

Resim 8. Käthe Kollwitz, “Never Again War” 1924, Litografi, 94x71 cm

Toplumsallık, aslında gerçekçi sanattan, seçtiği konuları bir sorunsala yükselttiği ve bunları yapıtının odak noktasına yerleştirdiği oranda “Toplumsal Gerçekçi” sayılabilir (F.Berksoy, 1998, s.12). Berksoy’un bu tespitlerine örnek olarak; kuru kazıma tekniği ile yaptığı “Ölüm-Kadın ve Çocuk” (Resim 9) çalışması verilebilir. Ölmüş olarak betimlenen anne ve çocuk figürü derin bir sevgiyle adeta iç içe geçmiştir. Birçok sanatçı gibi o da sanayiye ve dolayısıyla kapitalizmi acımasız olarak görmüştür. Zaten, sanayinin bir çeşit cehennem olduğu görüşü ve oradaki işin doğadışı, aşağılayıcı oluşu sanat ve edebiyat dünyasının sürekli konusudur (Baynes, 2016, s.206). Bu doğadışı vahşiliğe tepki göstermek için eserlerinde kötülüğün siyahını ve umudun aydınlık beyazını, gölge ve ışık olarak işlemiştir.

Resim 9. Käthe Kollwitz, “Ölüm-Kadın ve Çocuk”, 1910, Gravür, Kuru Kazıma yöntemi, 69,2x52,7 cm

SONUÇ

Dışavurumculuğun yeniden yorumlanıp, Almanya’da dönemin toplumsal öğeleriyle işlendiği ve daha sonra da yeni bir sanat akımı olarak “Alman Dışavurumculuğu” adıyla karşımıza çıktığı, 19. Yüzyıl sonrası dünya sanat tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu dönemi gerek kendi yaşadıkları gerekse başkalarının acılarına duyduğu yoğun keder Käthe Kollwitz’i Alman Dışavurumculuğunun önemli bir temsilcisi olarak görülmesini sağlamakla birlikte, toplumsal olaylara duyarlı yaklaşımına dayalı olarak ürettiği eserlerinde, toplumcu gerçekçi yaklaşımı açıkça görülür. Hem anne hem de kadın duyarlılığı ile sanatında sergilediği emek, eserlerini daha anlamlı ve etkili hale getirmiştir. Kollwitz’in amacı salt bir sanat üreticiliğinden öte, yaşadığı dünyayı daha anlamlı ve güzel kılmaya yönündedir. Tıpkı Eyüboğlu’nun dediği gibi: “Daha iyi tasarlayabilseydik daha çok acıyabilirdik. Daha çok acıyabilsek daha iyi insanlar olurduk.” (Eyüboğlu, 2012, s.24). Belki de barış dolu, huzur dolu, güzel bir yaşamın kilidi ve anahtarı sanattadır.

F. Berksoy’un da belirttiği gibi, “Toplumsal Gerçekçiliği benimseyen sanatçılar arasında; üslup birliğinden söz edilemez. Ekspresyonist tarzda olduğu gibi, Konstruktivist, Kübist üslupta yapıt veren toplumsal gerçekçi sanatçılar da vardır.” Kollwitz, dönemin diğer sanatsal akımların dışında kalan, kendine has özellikler taşıyan bir sanatçı olarak sanat tarihinde yerini almıştır.

Sonuç olarak, toplumsal duyarlılığı ve anne olmanın gereği ile Kollwitz eserlerinde hem kendi duygularını işlemiş, hem de izleyicisinde toplumsal bir bilinç yaratmıştır. Ortaya koyduğu bu durumla eserlerini yorumlamaya çalıştığımızda bizi rahatsız eden, derinden etkileyen desenlerle karşı karşıya kalmakta, insanlığın yaşayabileceği tüm çaresizlik dolu ve sıkıntılı süreçleri bizzat kendimiz yaşıyormuşçasına etkilenmekteyiz. İşte sanatçının başarısı da bu noktadadır.

KAYNAKÇA

- Akşin, S.(2014). Kısa 20.Yüzyıl Tarihi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ayan, M. H. 2010 Weimar Dönemi Kadın Devrimci Ruhü İle Käthe Kollwitz. İstanbul: Sone Yayınları.
- Baynes, K. (2016). Toplumda Sanat. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Berksoy, F. (1998). 20.Yüzyıl Batı ve Türk Resminde Toplumsal Gerçekçilik: İstanbul: Bakışlar Matbaa.
- Eyüboğlu B.R. (2012).Resme Başlarken: İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gombrich, E. H. (2015). Sanatın Öyküsü. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hodge, S. (2011). Gerçekten Bilmeniz Gereken 50 Sanat Fikri. İstanbul: Domingo Yayınevi.
- Keskin, İ. (2015). “Baskıresimde Alman Ekspresyonizmi (Dışavurumculuk) ve Litografi Sanatına Yansımaları”, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi, 53-66.
- Kohlhagen, N. (2004). Dünyayı Değiştiren Kadınlar. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Kollwitz, H.(1988). The Diary and Letters of Käthe Kollwitz. Illinois: Northwestern University Press.
- Storer, C.(2015).Weimar Cumhuriyeti'nin Kısa Tarihi, İletişim Yay, İstanbul sayfa 37